herpy

ORMAR

Mjölkorm

Lampropeltis triangulum

Lampropeltis triangulum är en smal, tillbakadragen orm från östra Nordamerika. Namnet omfattade länge en hel grupp färgstarka ormar, och många av dem som säljs under det hör i dag till andra arter. Ormen är nattaktiv, lugn och lätt att hålla, men lever av gnagare och får inte bo tillsammans med andra ormar.

Familj: Colubridae Engelska: Eastern milksnake

FAKTARUTA

DJURET

Vuxenstorlek	**55-115 cm** total längd inkl. svans
Livslängd	**15-20 år**
Aktiv	**I skymningen och på natten**
Levnadssätt	**Marklevande**
Biotop	**Tempererad skog och äng**
Svårighetsgrad	**Nybörjare**

SKÖTSEL

Min. terrarium	**120 × 60 × 45 cm** L × B × H för 1 vuxet djur
Temperatur, dag	**23-27 °C**
Värmeplats	**29-32 °C**
Temperatur, natt	**21-23 °C**
Luftfuktighet	**40-60 %**
Vatten	**Vattenskål**
UVB	**Valfritt**
Vintervila	**11-13 °C** 10-12 veckor
Föda	**Ryggradsdjur**
Hålls	**Ensamma**

AVEL

Fortplantning	**Äggläggande**
Könsmogen	**36-48 mån.**
Kullstorlek	**2-24 ägg**
Kullar per år	**1**
Inkubation	**58-65 dagar** vid 27-29 °C

SKYDD OCH PAPPER

CITES	**Ej listad**
EU-bilaga	**Ej listad**
IUCN	**Livskraftig (LC)**

Om arten

Lampropeltis triangulum har släta, glänsande fjäll, ett litet, runt huvud som knappt skiljer sig från halsen och en smal till medelkraftig kropp. Hos många former i gruppen består teckningen av röda, svarta och gula eller vita ringar. Det liknar en korallorm och är en form av efterapning som skrämmer rovdjur. Den östliga formen har inte de skarpa ringarna: den är grå till brun med röda eller bruna fläckar med mörk kant och har ett ljust V- eller Y-format märke i nacken. Artnamnet är latin för 'triangel' och syftar på formen på framkanten av den första fläcken.

Storleken varierar mycket inom gruppen, från omkring 35 cm hos de minsta formerna till 180 cm hos de största. Den östliga nominatformen blir typiskt 90-115 cm, medan *L. t. syspila* från prärierna håller sig på 55-70 cm. Hanarna är oftast längst, men honorna kan vara kraftigare. Ormen är ofarlig för människor och dödar bytet genom att strypa det. Hotad försöker den först fly, och kan den inte det vibrerar den med svansen och hugger. Det är för det mesta bluff.

L. triangulum var länge en samlingsart med upp till 24 underarter från sydöstra Kanada till Ecuador. År 2014 delades gruppen på genetisk grund upp i flera arter: *L. triangulum*, *L. gentilis*, *L. annulata*, *L. polyzona*, *L. abnorma* och *L. micropholis*, och *L. elapsoides* räknas också som egen art. De populära hobbyformerna från Mexiko och Centralamerika hör nu till *L. polyzona* (till exempel de pueblanska och sinaloanska formerna) och *L. abnorma* (de honduranska), men säljs ofta fortfarande under det gamla namnet. *L. triangulum* och *L. gentilis* går dock gradvis över i varandra i en bred övergångszon i Kansas och Missouri, och sedan 2022 förs *L. gentilis* därför åter av flera som underart till *L. triangulum*. Avgränsningen är alltså inte slutgiltigt klarlagd.

Guiden handlar om *L. triangulum* i snäv bemärkelse, som är sällsynt i fångenskap. Uppgifterna om skötsel och avel kommer till stor del från de tropiska formerna, som är betydligt vanligare i terrarier. Vet du inte vilken art ditt djur tillhör, så fråga säljaren om dess ursprung. Många färg- och teckningsvarianter (morfer) har avlats fram, framför allt av de tropiska formerna, men guiden handlar om arten.

Utbredning och livsmiljö

Lampropeltis triangulum i snäv bemärkelse förekommer i östra Nordamerika: från sydöstra Ontario och södra Quebec genom New England och söderut längs östkusten till Virginia och norra North och South Carolina. Inåt landet når den norra Georgia, Alabama, Mississippi och Louisiana, och västerut Minnesota, Iowa, Missouri och Arkansas samt de östra prärierna i Nebraska, Kansas och Oklahoma. Den finns också i Appalachernas förberg.

Utbredningen har krympt efter genetiska undersökningar, så uppgifter från Mexiko, Centralamerika och Sydamerika tillhör i dag andra arter i gruppen, som *L. annulata*, *L. abnorma* och *L. polyzona*. Räknas *L. gentilis* med, fortsätter utbredningen västerut över prärierna till Colorado och Texas. Kartan visar bara den snäva utbredningen.

> **Naturlig utbredning:** Kanada och USA.

LIVSMILJÖ

Arten lever i öppen lövskog och blandskog, men också i sumpmarker, på prärie, på jordbruksmark, i steniga sluttningar och på sanddyner. Ormen gömmer sig under dagen under trädstammar, stenar och brädor och i gamla lador och kommer fram i skymningen och på natten för att jaga. Den är huvudsakligen markbunden, men kan både klättra och simma.

I de kyligare trakterna övervintrar den från oktober eller november till april. På vissa platser vandrar ormarna mellan fuktigare sommarområden och torrare, högre belägna vinterkvarter. Unga djur lever av insekter, snäckor och daggmaskar, men också små ödlor och unga ormar. De vuxna tar mest små däggdjur som möss och näbbmöss, men också ödlor, särskilt skinkar, fåglar och ägg, grodor och andra ormar.

Skötsel

TERRARIET

En vuxen *Lampropeltis triangulum* behöver ett terrarium på minst 120 × 60 × 45 cm. Små djur under 90 cm klarar sig med 90 × 45 × 45 cm. Ungar kan börja i en liten box och flyttas upp i takt med tillväxten. Terrariet ska gå att låsa, eftersom ormarna är flyktkonstnärer, och ha god ventilation.

Bottensubstratet ska vara omkring 10 cm djupt och hålla måttlig fuktighet. En blandning av jord utan gödning, kokosfiber och lite sand fungerar, och ett lager löv ovanpå ger gömställen och håller kvar fukten. Aspspån kan användas, men mögel uppstår snabbt om substratet blir fuktigt. Avföring och urinsyra tas bort dagligen, och hela substratet byts var 3:e-4:e månad.

Sätt in minst två gömslen, ett i den varma och ett i den kalla änden. De ska vara så små att ormen sitter tätt i dem när den ligger hoprullad. Grenar, korkbark och växter ger omväxling, och en platt sten ovanpå det varma gömslet ger en solplats. Håll ormen ensam, eftersom arten äter andra ormar, också artfränder.

Läs mer: Värme och temperatur

TEMPERATUR

Lampropeltis triangulum är nattaktiv och värmer sig mest under stenar och andra föremål som solen har värmt upp, men solar sig ibland öppet. Solplatsen ska vara 29-32 °C på ytan, den svalare änden 23-27 °C och natten 21-23 °C. Den bästa temperaturen kan variera något mellan formerna.

Värmen kommer från en eller två halogenlampor eller en värmematta i ena änden, styrd av en termostat. Värmelampor släcks på natten, och behövs nattvärme används ett keramiskt värmeelement eller en strålningsvärmepanel. Mät solplatsen med en infraröd termometer och gömslet med en digital termometer med givare.

För höga temperaturer ger slöa, hungriga djur, och för låga ger dålig matsmältning och uppkastningar. Ormen ska själv kunna välja och får inte ha värmekällor som den kan vidröra.

LUFTFUKTIGHET OCH VATTEN

En relativ luftfuktighet på 40-60 % är lämplig. Den får gärna vara högre i den svala änden och på natten och lägre i den varma änden. Mät i mitten av terrariet med en digital hygrometer. Substratet ska vara lätt fuktigt och aldrig blött, och ventilationen ska vara god så att det inte uppstår mögel.

Sätt in ett fuktigt gömställe i den svala änden med fuktig sphagnum, som byts regelbundet, så att ormen kan bli av med huden. Hudömsningen går i bitar om luften är för torr. Spraya substratet lätt vid behov, och ge en skål med färskt vatten som är så stor att ormen kan ligga i den. Skålen diskas och desinficeras varje vecka.

Läs mer: Luftfuktighet, sprayning och ventilation

LJUS OCH UVB

Arten är nattaktiv och behöver inte starkt ljus. UVB är inte nödvändigt, men kan vara gynnsamt. En UVB-lampa (T5 HO, 5-6 %) som täcker halva terrariet över den varma änden ger bättre välbefinnande, när ormen samtidigt kan söka skugga. Sikta på ett UV-index på 2-3 på solplatsen.

Dagslängden följer årstiden: omkring 15 timmars ljus på sommaren och 9 timmar på vintern, med gradvisa skiften däremellan och styrt av en timer. En ljus LED-lampa på omkring 6500 K ger dagsljus och kan göra ormen mer aktiv. Natten ska vara helt mörk.

Läs mer: Ljus och UVB

UTFODRING

Vuxna *Lampropeltis triangulum* matas med möss och unga råttor, och stora individer tar små till medelstora råttor. Bytet ska vara fruset och upptinat och inte mer än 1,5 gånger så brett som ormens bredaste ställe. Ge inte levande gnagare, som kan bita ormen.

Ungar matas var 5:e-7:e dag, ungdjur var 7:e-10:e dag och vuxna var 10:e-14:e dag. Håller ormen på att bli fet minskas måltiderna eller byten. En pincett med mjuka spetsar minskar risken för bett när ormen kastar sig fram. Variera bytet om möjligt, till exempel med vaktlar eller vaktelägg. Då och då pudras bytet lätt med en blandning av kalk och vitaminer.

Ungar av de små nordamerikanska formerna, också *L. triangulum*, tar ofta bara möss som gnuggats med doft från en ödla de första månaderna. Ungar av de tropiska formerna tar oftast en upptinad nyfödd mus utan vidare efter första hudömsningen.

Läs mer: Kalk, vitaminer och tillskott

BETEENDE OCH HANTERING

Lampropeltis triangulum är oftast lugn och tål hantering väl, men enstaka djur är nervösa och biter. Efter hemkomsten får djuret en eller två veckor på sig att vänja sig, och hanteringen börjar först när det äter regelbundet. Börja med korta pass på högst 5 minuter, och låt ormen kravla upp på handen i stället för att gripa tag i den. Stöd kroppen och rör dig långsamt. Hantera ormen minst en gång i veckan och högst en gång om dagen. Hantera inte ormen under hudömsning eller strax efter en måltid.

Ormen ska hållas ensam, eftersom den äter andra ormar. Den är lugn på dagen och blir aktiv i skymningen. Den är en skicklig flyktkonstnär, så lås och lock ska alltid vara stängda.

Avel

KÖNSMOGNAD OCH KÖNSBESTÄMNING

Djuren är könsmogna efter 3-4 år. Honor ska vara kraftiga och friska före avel. Könen liknar varandra i färg och teckning; hanarna är oftast längst, men honorna kan vara tyngre. Säker könsbestämning kräver erfarenhet och bör överlåtas åt en erfaren hållare eller en veterinär.

PARNING

En sval period får honorna att utveckla folliklar och hanarna att bilda befruktningsduglig sperma, men avel lyckas också utan. Utfodringen avbryts en månad före, så att matsmältningskanalen är helt tom. Därefter sänks temperaturen under två veckor till 11-13 °C, där djuren vilar i 10-12 veckor, innan de värms upp igen under två veckor. Det ska finnas färskt vatten hela tiden, och djuren kontrolleras dagligen. För de östliga formerna är siffrorna en uppskattning; i naturen övervintrar de från oktober eller november till april.

Efter uppvärmningen matas de med små måltider som gradvis blir större och tätare, och den första hudömsningen kommer tre till fyra veckor senare. Därefter sätts hanen in till honan en natt i taget, flera gånger i veckan under tre till fem veckor. Honan matas rikligt under parningstiden.

ÄGGLÄGGNING OCH KULLAR

Honan går upp i vikt omkring en månad efter parningen och vägrar mat före en hudömsning inför äggläggningen. När den är över sätts en äggläggningslåda med fuktig sphagnum in, till exempel en plastbox med ett 5 cm stort hål i locket. Äggen kommer 7-10 dagar efter hudömsningen. Hon lägger 2-24 ägg, oftast omkring 10, beroende på honans storlek och formen. Det är normalt en äggkull per år.

Äggen är vita och ovala.

INKUBATION

Äggen flyttas till en box med vermikulit, perlit eller ett färdigt substrat. Fuktigheten i boxen ska vara över 90 %, men äggen får inte ligga på ett vått underlag. Vermikulit och vatten ska vara så fuktigt att det klumpar sig, men inte så vått att vatten kan pressas ut. Temperaturen ska vara 27-29 °C och aldrig under 27 °C eller över 29 °C. Ungarna kläcks efter 58-65 dagar.

UPPFÖDNING AV UNGAR

Ungarna ömsar hud 10-14 dagar efter kläckningen och tar därefter oftast en upptinad nyfödd mus. De flesta former äter utan vidare, medan vissa behöver en ödledoft de första månaderna. Håll dem enskilt i små boxar med gömställe, en liten vattenskål och fuktig sphagnum, och mata dem var 5:e-7:e dag.

Hälsa och vanliga misstag

Arten är härdig, och de flesta problem beror på fel fuktighet, fel temperatur eller överutfodring. De typiska felen är:

- Fuktigt substrat och dålig ventilation, som ger mögel, fjällröta och hudproblem.
- Hudömsning i bitar, som beror på för torr luft. Ge ett fuktigt gömställe.
- För låga temperaturer, som ger dålig matsmältning och uppkastningar.
- Överutfodring, som gör ormen för fet.
- Kvalster och andra parasiter. Kontrollera huden regelbundet.
- Luftvägsinfektioner med slem och öppen andning, som kräver veterinär.

Förändrad aptit, slöhet och andningsproblem är tecken på sjukdom. Sök veterinär med erfarenhet av reptiler om ormen inte äter på flera veckor eller verkar sjuk.

Fråga alltid dina kunniga bekanta

Guiden är ett bra ställe att börja på, men den kan inte ersätta erfarenhet. Djur är olika, och mycket av det viktigaste lär man sig av dem som har hållit arten i åratal. Prata med en uppfödare, en erfaren djurhållare eller en veterinär med kunskap om kräldjur och groddjur innan du skaffar djuret - och igen om något verkar fel.